

Kansanlingvistisen metakielen tasoista

Niina Kunnas on arvioinut metakieltä käsittelevän teoksemme (Mielikäinen & Palander 2014) *Virittäjässä* 4/2015. Muuten asianmukaisesti laadittuun esittelyyn on tullut yksi lähteiden käyttöön liittyvä väärinkäsitys, jonka haluamme oikaista.

Murteista käytetty metakieli on kansanlingvistiksessä tutkimuksessa jaettu Dennis R. Prestonin ryhmittelyjen mukaisesti kahteen tyyppiin tai tasoon: *metakieli 1* ja *metakieli 2* (Niedzielski & Preston 2000: 302–314). Näistä edellinen tarkoittaa puhetta suoraan kielestä (esim. *konsonantit tuplataan*), jälkimmäinen tuohon puheeseen sisältyviä arvoja ja arvostuksia, uskomuksia ja stereotypioita (esim. *maalaisten junttimurre*). Kahtiajako on vakiintunut myös suomalaiseen kansanlingvistiikkaan, minkä voi todeta useista tähänastisista tutkimuksista (esim. Vaattovaara 2009: 31; Nupponen 2011: 38–39; Ainiala & Halonen 2011: 193).

Ennen edellä mainittua kahtiajakoa Preston on esitellyt eräässä artikkelissaan (1998) kolme metakielen tyyppiä: hän on sisällyttänyt metakieleen myös referoinnin, kuten *Pekka sanoi, ettei hän tiedä asiasta*. Tämä tyyppi on jäänyt pois myöhemmästä määrittelystä, koska sillä ei ole merkitystä kansanlingvistiksessä tutkimuksessa. Prestonin mukaan referointi ”will not play a role in folk linguistic accounts since it is language which refers to but is not about language” (1998: 86). Suomalaisissa tutkimuksissakaan referointia ei mainita metakielen yhteydessä. Koska oman tutkimuksemme pääkohteena on metakieli, olemme ottaneet referoinnin esiin alaviitteessä, osoitukseksi Prestonin ’metakieli’-käsitteen kehittelystä.

Kirjamme tekstissä sivulla 26 metakielen ryhmittely perustuu vakiintuneeseen kahtiajakoon ja sen mukaiseen numerointiin. Prestonin aiemmassa kolmi- jaossa (1998) metakielen tasot on esitetty sellaisessa järjestyksessä, että referointi on toisena (metakieli 2), siis kahden muun tyyppin välissä. Kunnas kirjoittaa meidän toteavan alaviitteessä, ”että Prestonin mukaan metakieli kolme tarkoittaisi ’lähinnä puheen referointia’” (2015: 606). Emme kuitenkaan käytä tällaista numeroitua termiä, vaan sanomme Prestonin vain erotaneen artikkelissaan ”kolmannenkin tason”. Alaviitteen ilmaus ”kolmas taso” ei viittaa kolmijaon numerointiin eikä eri tyyppien esittelyjärjestykseen. Sen oikea tulkinta on siis ’vakiintuneiden kahden tason lisäksi Preston on artikkelissaan 1998 esitellyt kolmannenkin metakielen tason, puheen referoinnin’.

AILA MIELIKÄINEN
etunimi.sukunimi@jyu.fi

MARJATTA PALANDER
etunimi.sukunimi@uef.fi

Lähteet

- AINIALA, TERHI – HALONEN, MIA 2011: Somalialaistaustaiset nuoret nimistönkäyttäjänä Itä-Helsingissä. – *Virittäjä* 115 s. 193–220.
- KUNNAS, NIINA 2015: Tutkimus suomalaisten maallikoiden metakielestä. – *Virittäjä* 119 s. 604–608.
- MIELIKÄINEN, AILA – PALANDER, MAR-

- JATTA 2014: *Miten suomalaiset puhuvat murteista? Kansanlingvistinen tutkimus metakielestä*. Suomi 203. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NIEDZIELSKI, NANCY A. – PRESTON, DENNIS R. 2000: *Folk linguistics*. Trends in Linguistics. Studies and Monographs 122. Berlin: Mouton de Gruyter.
- NUPPONEN, ANNE-MARIA 2011: *”Savon murre” savolaiskorvin. Kansa murteen havainnoijana*. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities, and Theology 11. Joensuu: University of Eastern Finland.
- PRESTON, DENNIS R. 1998: Folk meta-language. – Adam Jaworski, Nikolas Coupland & Dariusz Galasiński (toim.), *Metalanguage. Social and ideological perspectives* s. 75–101. Cardiff Roundtable in Sociolinguistics 3. Language, Power and Social Process 11. Berlin: Mouton de Gruyter.
- VAATTOVAARA, JOHANNA 2009: *Meän tapa puhua. Tornionlaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1224. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

KIELITIETEEN KENTILTÄ

Historiallista sosiolingvistiikkaa kotikentällä

Helsingin yliopistossa järjestettiin 10.–11. maaliskuuta 2016 historiallisen sosiolingvistiikan konferenssi *Historical sociolinguistics and socio-cultural change*. Tapah-tuman järjestelyistä vastasivat Helsingin yliopiston nykykielten laitoksen ja suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitoksen tutkijat. Kongressin taustalla on Historiallisen sosiolingvistiikan verkosto (*Historical Sociolinguistics Network*, HiSoN), joka on perustettu vuonna 2005. HiSoN järjestää säännöllisesti kesäkouluja, seminaareja ja konferensseja.¹ Helsingissä pidetty tapahtuma oli sarjassaan seitsemäs; ensi vuonna konferenssi koontuu New Yorkissa teemalla ”Examining the social in historical sociolinguistics: Methods and theory”.

1. Ks. <http://hison.sbg.ac.at/>

Runsaat kymmenen vuotta toimineen historiallisen sosiolingvistiikan verkoston tapahtumat heijastavat hyvin alan kehitystä. Pohjan tutkimusalalle rakensivat 1980–2000-luvuilla Helsingin yliopistossa tehty englannin kielen muutoksen tutkimus sekä sen parissa kehitetyt historialliset korpuukset ja korpuslingvistiset menetelmät (Nevalainen & Raumolin-Brunberg 2003, 2012).² HiSoN-verkoston puolestaan synnytti 2000-luvun alussa eri yliopistoissa ja kielialueilla samanaikaisesti virinnyt kiinnostus kirjakielten standardisaatiota ja erityisesti 1800-luvun kielilisiä muutoksia kohtaan.

Uudenlaisten käsinkirjoitettujen materiaalien sekä metakielellisten keskustelujen ja debattien mukaan ottaminen tut-

2. <https://www.helsinki.fi/en/researchgroups/varieng/about>